

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

İSMAİL ALTUN / TÜRKİYE

(Başvuru No. 22932/02)

KARAR

STRAZBURG

21 Eylül 2010

KESİNLEŞMİŞ KARAR

21/12/2010

*İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirlenen şartlara göre
kesinleşecek olup, bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.*

İsmail Altun/Türkiye davasında,*Başkan,*

Françoise Tulkens,

Yargıçlar,

Ireneu Cabral Barreto,

Danutė Jočienė,

Dragoljub Popović,

András Sajó,

Işıl Karakaş,

Guido Raimondi,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* Françoise Elens-Passos'un katılımıyla oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ("İkinci Bölüm), Daire olarak toplanarak, 31 Ağustos 2010 tarihinde gerçekleştirilen müzakerelerin ardından, aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan (22932/02 No.lu) davanın temelinde, T.C. vatandaşı İsmail Altun'un ("başvuran"), 18 Mayıs 2002 tarihinde (başvuru No. 25595/08), İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvuru bulunmaktadır.

1. Başvuran, İstanbul Barosu'na bağlı olan Avukat S. Akat tarafından temsil edilmektedir. Türk Hükümeti ise, ("Hükümet") kendi görevlisi tarafından temsil edilmektedir.

2. Mahkeme, 7 Kasım 2006 tarihinde, başvurunun Hükümete tebliğ edilmesine karar vermiştir. Öte yandan Mahkeme, Sözleşme'nin 29. maddesinin 3. fıkrasının imkân sağladığı gibi davanın kabul edilebilirliği ve esasının aynı zamanda incelenmesine karar vermiştir.

OLAY

I. DAVANIN KOŞULLARI

3. Başvuran, olayların meydana geldiği tarihte, Bayrampaşa (İstanbul Cezaevi C Bloкта tutuklu bulunmaktadır. Başvuran, anayasal düzeni silahla yıkmaya teşebbüs etmekle Eski Türk Ceza Kanunu'nun 146. maddesine dayanılarak, hakkında yürütülen ceza davası çerçevesinde tutuklu bulunmaktadır.

4. Tutuklu bulunan çok sayıda Türk mahkûm, Ekim 2000 tarihinde, mahkûmlar için daha küçük yaşam alanlarına sahip birimlerin oluşturulmasını temel alan, "F Tipi" Cezaevleri projesine karşı açlık grevine ve "ölüm orucuna" başlamışlardır.

5. Aralık 2000 yılında, milletvekili, sivil toplum örgütleri temsilcileri, bir grup sanatçı ve tanınan entelektüellerden oluşan arabulucu heyeti açlık grevi yapan kişilerle görüşmüşlerdir. Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi'nden (CPT) bir heyet de Türk Hükümeti'nin davetlisi olarak görüşmelerde bulunmak üzere Türkiye'ye gelmiştir. Bununla birlikte hiçbir çözüm bulunamamıştır.

1. Bayrampaşa Cezaevi'nde Güvenlik Güçlerinin Müdahalesi

6. Güvenlik güçleri, 19 Aralık 2000 tarihinde, yüzlerce tutuklu tarafından birlikte yapılan açlık grevinin meydana geldiği Bayrampaşa Cezaevi'nin de dâhil olmak üzere yaklaşık yirmi cezaevinde eş zamanlı müdahalede bulunmuşlardır. "Hayata dönüş" olarak adlandırılan bu operasyon sırasında güvenlik güçleri ve mahkûmlar arasında şiddetli çatışmalar meydana gelmiştir.

7. Bayrampaşa Cezaevi'nde operasyon sekiz koğuştan oluşan C blok ile ilgilidir. Bu operasyon sırasında on iki mahkûm hayatını kaybetmiş olup başvuranın da aralarında bulunduğu ve kimileri ateşli silah ile yaklaşık elli mahkûm yaralanmıştır.

2. *Başvuranın Tıbbi Tedaviye Alınması*

(...)

8. Başvuran, yine 19 Aralık 2000 tarihinde, saat 18.00'da, mide delinmesinden ve pankreas bozukluğundan cerrahi bir müdahale yapıldığı Bayrampaşa Hastanesi'ne kabul edilmiştir. Kabul raporunda, karın kısmında üç ve sol dizde bir darp izinin mevcut bulunduğu belirtilmektedir. Merminin bir tanesi, mideyi delmiştir.

9. Başvuran, 26 Aralık 2000 tarihinde, pankreatik fistülün ortaya çıkmasının ardından, Cerrahpaşa Üniversite Hastanesi'ne ("Üniversite Hastanesi") sevk edilmiştir.

10. İstanbul Cumhuriyet savcısı tarafından, aynı gün, başvuranın avukatının Bayrampaşa Hastanesi'nde müvekkiliyle görüşmesine izin verilmiştir.

11. Başvuran, 29 Aralık 2000 tarihinde, kendi isteği üzerine Üniversite Hastanesi'nden ayrılmış ve Bayrampaşa Hastanesi'ne yeniden sevk edilmiştir. İlginin hastaneye kabulü sırasında, Üniversite Hastanesi tarafından yapılan bazı tedavilerin Bayrampaşa Hastanesi'nce uygulanamayacağına dair bilgi edinmiştir.

12. Başvuran, 4 Ocak 2001 tarihinde, Cumhuriyet savcısı tarafından ifadesi alınmıştır.

13. Başvuranın avukatı, 8 Ocak 2001 tarihinde, tutukluların Bayrampaşa Hastanesi'ne girişlerinde görevde olan jandarma görevlileri hakkında Eyüp Cumhuriyet savcılığı önünde şikâyetle bulunmuştur. Avukat, jandarma

görevlilerinin, müvekkilinin İstanbul Cumhuriyet savcısı tarafından izni olmasına rağmen, kendisiyle görüşmesini engellediklerini savunmuştur. Bu konuda, 2 Mayıs 2007 tarihinde, İstanbul Cezaevi yönetimi bu tür bir olasılık hakkında avukatın iddialarının desteklenebileceği hiçbir bir belgenin bulunmadığına dair İstanbul savcılığını bilgilendirmiştir.

14. Başvuranın avukatı, 11 Ocak 2001 tarihinde, Cumhuriyet savcısı tarafından verilen izin olmasına rağmen müvekkiliyle görüşemediğinin altını çizerek, ilgilinin sağlık durumuyla ilgili olarak İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü'ne başvurmuştur.

3. Başvuranın Edirne F Tipi Cezaevi'ne Sevk Edilmesi

15. Başvuran, 22 Ocak 2001 tarihinde, Bayrampaşa Hastanesi'nden ayrılmış ve Edirne F Tipi Cezaevi'ne sevk edilmiştir. Çıkış raporunda, ilgilinin 14 Ocak 2001 tarihinden bu yana normal olarak beslendiğini ve 16 Ocak 2001 tarihli muayene sonucunun normal olduğu belirtmektedir.

16. Başvuran, saat 14.55'te cezaevine geldiğinde sağlık muayenesine tabi tutulmuştur. Raporda, darp ile yara izine dair ve başvuranın kötü muameleye uğradığı iddiasıyla ilgili olarak hiçbir bilgi yer almamaktadır.

17. Adli Tıp Kurumu, 23 Şubat 2001 tarihinde, güvenlik güçleri tarafından yapılan operasyon sırasında, ilgilinin maruz kaldığı yaraların hayati tehlike oluşturduğu ve yirmi beş günlük iş göremezlik raporu gerektirdiği sonucuna varılan bir rapor düzenlemiştir.

18. Başvuranın avukatı, 26 Temmuz 2001 tarihinde, müvekkilinin sağlık durumunun tutukluluk koşullarıyla bağdaşmadığından kendisinin tahliye edilmesi talebinde bulunmuştur. Cezaevi doktoru, 3 Ağustos 2001 tarihinde, başvuranın bu amaçla Edirne Hastanesi'nde görünmesine karar vermiştir. Söz konusu hastane tarafından 23 Ağustos 2001 tarihinde düzenlenen rapora göre, hafıza kaybından muzdariptir.

19. Adli Tıp Kurumu'dan uzman altı doktor, 2 Ekim 2001 tarihinde, başvuranı muayene etmek için cezaevine gitmişlerdir. Doktorlar, 5 Ekim

2001 tarihli bir raporla, Wernicke-Korsakoff sendromundan muzdarip olan ilgilinin sağlık durumunun tutukluluk haliyle bağdaşmadığı sonucuna varmışlar ve altı ay süreliğine cezasının infazının ertelenmesi talebinde bulunmuşlardır.

20. Başvuran, 12 Ekim 2001 tarihinde, doktorların tavsiyesi üzerine tahliye edilmiştir.

4. Bayrampaşa Cezaevi'nde Meydana Gelen Olaylara İlişkin Soruşturmalar ve Davalar

21. Başvuranın avukatı, 18 Haziran 2001 tarihinde, Bayrampaşa Cezaevi yönetimi, personeli özellikle ateşli silah ile gaz kullanılarak cinayete teşebbüs ve işkence ile kötü muamele suçlarından operasyona katılan güvenlik güçleri ve İçişleriyle Adalet Bakanları hakkında suç duyurusunda bulunmak için Eyüp Cumhuriyet savcısına başvurmuştur. Başvuranın avukatı, başvuranın ve arkadaşlarının bulunduğu bölgelerde çelik yeleklerle donatılmış güvenlik güçlerinin makineli tüfeklerle ateş açtıklarını ve birçok tutuklunun hayatını kaybettiği veya yaralandığını dile getirmiştir. Başvuranın avukatı, birçok tutuklunun göz yaşartıcı bombalardan zehirlendiklerini ve yanıcı gazlar ile yandıklarını savunmuştur. Avukat, başvuranın C-16 koğuş çatısına yerleştirilen gözetleme kulesinden açılan ateşlerden yaralandığını, ayağı ile karnından yaralandığını ve hastaneye kaldırıldığını ifade etmiştir. Öte yandan avukat, cezaevinin tahliye edilmesi sırasında müvekkilinin darp edildiğini, hakarete uğradığını ve aşağılandığını iddia etmiştir. Sonuç olarak avukat, ilgilinin ikinci defa hastaneye yatırılması sırasında yataktan kalkmasının engellenmesinin istendiğini eklemiştir.

b) Kötü Muamele Suçundan Operasyon Sonrası Tutukluların Tahliye Edilmesi Sırasında Müdahale Eden Jandarma Görevlilerine Karşı Görevlerini Kötüye Kullanmaktan Denetim Personeli Hakkında Yürütülen Ceza Davası

c) İsyan Nedeniyle Başvuran Hakkında Yürütülen Ceza Davası

22. Eyüp Cumhuriyet savcısı, 27 Şubat 2001 tarihinde, isyan nedeniyle başvuranın da aralarında bulunduğu 167 kişiyi suçlamıştır.

(...)

d) Meclis Soruşturma Komisyonu

23. Türkiye Millet Meclisi İnsan Hakları Soruşturma Komisyonu tarafından, 4 Ocak 2001 tarihinde, “hayata dönüş” operasyonuna konu olan cezaevlerinde ve tutukluların sevk edildiği F Tipi Cezaevlerinde araştırma yapılması amacıyla beş milletvekilden oluşan bir alt komisyon kurulmuştur. Alt komisyon, aynı gün, ilk toplantısı sırasında, operasyon ile ilgili olarak bölgelerin yıkıldığını, mobilyaların çıkarıldığını, düzenleme ile temizlik çalışmalarının başladığını, tutukluların F Tipi Cezaevi ve diğer cezaevlerine sevk edildiklerini dikkate alarak, alt komisyonun kurulduğu tarih ile operasyon tarihi arasında geçen süre bağlamında bu çalışmaların tutukluların sevk edildikleri cezaevlerinde sınırlandırılmasına karar vermiştir. Bu nedenle, alt komisyon birçok cezaevi idaresini ziyaret etmiş ve tutuklularla görüşmede bulunmuştur.

24. Alt komisyon tarafından düzenlenen rapor, yalnızca söz konusu tutukluların tutukluluk koşullarıyla ilgilidir.

5. Edirne Cezaevindeki Kötü Muamele İddiaları Hakkında Soruşturma

25. Başvuranın avukatı, 8 Haziran 2001 tarihinde, kötü muamele nedeniyle Edirne Cezaevi yönetimi ve personeli hakkında şikâyetle bulunmak için Edirne Cumhuriyet savcısına başvurmuştur.

26. 1 Ağustos 2001 tarihinde Edirne Cumhuriyet savcısı tarafından ifadesi alınan başvuran, darp edilmesinden ve cezavine ulaştığı sırada aşağılayıcı muameleye maruz kalmasından şikâyet etmektedir. Başvuran, saçlarının zorla kesildiğini, pansumanlarının düzenli olarak yapılmadığını ve uygun tedavinden yararlanmadığını dile getirmiştir.

27. Cumhuriyet savcısı, 15 Ekim 2001 tarihinde, yetkisizlik kararı vermiş ve ilgilinin izninin ceza soruşturması açılması için gerekli olması nedeniyle dava dosyasını Edirne Valiliğine göndermiştir. Valilik, davanın soruşturulması için Jandarma Komutanlığından bir komutan görevlendirmiştir. Komutan, beş jandarma görevlisinin ifadesini almıştır.

28. Valilik, 3 Ocak 2002 tarihinde, soruşturmacının tespitleri ışığında, suçlanan jandarma görevlileri hakkında ceza soruşturması açılmasına yer olmadığına karar vermiştir. Valilik, kötü muamele iddialarının desteklenmediğini ve jandarma görevlilerinin bu konudaki hükümlere uygun olarak başvuranın cezaevine girişi sırasında üst arama işleminde bulunduklarını tespit etmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMASI

HUKUKÎ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME'NİN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

29. Başvuran, tutuklu bulunduğu cezaevinde yürütülen polis operasyonu sırasında açılan ateş sonucu yaralanmasından şikâyet etmektedir.

2. Güvenlik Güçlerinin Güce Başvurması Hakkında

30. Mahkeme, 19 Aralık 2000 tarihinde, güvenlik güçlerinin, cezaevinin etkin denetimini sağlamak ve birçok tutuklunun yürüttüğü açlık greviyle

ölüm orucuna son verilmesi amacıyla Bayrampaşa Cezaevi'nde müdahalede bulunduklarını tespit etmektedir. Başvuranın söz konusu cezaevinde tutuklu bulunduğu sırada, bu operasyon sırasında güvenlik güçleri tarafından açılan ateş sonucu yaralandığından itiraz edilmemiştir.

31. Bununla birlikte, tarafların olayların gidişatıyla ilgili olarak farklı anlatımları şu şekildedir: Başvurana göre, güvenlik güçleri haksız ve orantısız bir şekilde güç kullanmışlardır. Başvuran, gerek kendisi gerekse arkadaşlarının güvenlik güçlerine karşı ateşli silah kullanmadıklarını ve yalnızca kendilerini korumaya çalıştıklarını belirtmektedir. Buna karşın Hükümet, güç kullanımının tutukluların saldırgan davranışları nedeniyle ve ayaklanmaya son verilmesi amacıyla gerekli kılındığını savunmaktadır.

32. Mahkeme, Aralık 2000 tarihinde yapılan müdahaleyi kapsayan koşullar ile ilgili olarak, güvenlik güçlerinin tepkisinin Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. fıkrasının a) ile c) bendi bakımından, haklı görülebilir olduğunu gözlemlemektedir.

Bununla birlikte, Mahkeme güce başvurulmasının a), b) veya c) bentlerinde belirtilen amaçların birine ulaşması için “mutlak gerekli” olması gerektiğini hatırlatmaktadır. Bu bağlamda, Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen “mutlak gerekli” ifadesinin kullanılmasında, Devletin müdahalesinin, Sözleşme'nin 8-11. maddelerinin 2. fıkrası bağlamında “demokratik toplumda mutlak gerekli” olup-olmadığının belirlenmesinde normal olarak kullanılan aksine daha sıkı ve zorlayıcı gereklilik kriterinin uygulanması gerektiği belirtilmektedir. Özellikle kullanılan güç, Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. fıkrasının a), b) ile c) bendinde belirtilen amaçlara kesinlikle orantılı olmalıdır. Demokratik bir toplumda bu hükmün önemini kabul eden Mahkeme, bir görüş bildirmek için, ölüme yol açan durumları özellikle kasıtlı olarak ölümcül güç kullanılması konusunda son derece dikkatli bir şekilde incelemesi ve gerek güce başvuran Devlet memurlarının eylemlerini gerekse bütün dava koşullarını özellikle söz konusu eylemlerin hazırlanışını ve kontrolünü dikkate alması gerekir

(yukarıda anılan *McCann ve diğerleri/Birleşik Krallık*, 27 Eylül 1995, §§ 148-150, A Serisi, No. 324 ve yukarıda anılan *Gömi ve diğerleri*, § 51). Öte yandan güce başvurulmasının, “kanun ile” Devletin yaşam hakkının korunması için pozitif yükümlülük ile bağdaşp-bağdaşmadığını araştırmak gerekir (bk. örneğin, yukarıda anılan, *Makaratzis*, §§ 56-60).

33. Diğer yandan Mahkeme, Devlet yetkililerinin ve görevlilerinin kontrolü altındaki kişilerin - örneğin polis veya askeri operasyonlar sırasında - yaralanması halinde, ispat yükümlülüğü; dolayısıyla aleyhinde uygun yöntemlerle ve ikna edici şekilde sunulan iddiaları, özellikle de söz konusu yetkili ve görevliler olayların tam olarak nasıl meydana geldiğini bildiklerinden ve başvuran tarafın iddialarını doğrulayacak ya da reddedecek gerekli tüm bilgilere erişme imkânına sahip olduğundan davalı Hükümet’e ait olduğunu hatırlatmaktadır (*Mansuroğlu/Türkiye*, No. 43443/98, §§ 77-78, 26 Şubat 2008 ve kararda bulunan atıflar ve daha önce *Keser ve Kömürcü/Türkiye*, No. 5981/03, § 60, 23 Haziran 2009). Mahkeme’nin nazarında bu ilkeler, Devletin sıkı denetimi altında bulunan cezaevi merkezlerinde güvenlik güçlerinin operasyonlarında *mutatis mutandis* uygulanmaktadır.

34. Mahkeme bu konuda, somut olayda başvuranın cezaevi merkezinde bulunduğu yaralandığını dikkate almaktadır. Bayrampaşa Cezaevi’nin, operasyonun yürütüldüğü sırada Devletin etkin kontrolü dışında bırakıldığına dair Hükümetin iddiası, Devletin sorumluluğunu hiçbir şekilde ortadan kaldıramaz. Yetkililere göre, Mahkeme için, cezaevinde yıllar boyunca Devletin etkin kontrolünün kaybı (yukarıda 37. ve 46. paragraflar), yalnızca Devletin sorumlu tutulabileceği kamu hizmetinin olağan işleyişi veya düzeni çerçevesinde bir eksikliğin sonucudur.

35. Mahkeme, elde ettiği delilleri inceledikten sonra, mevcut dava ile ileri süren önemli olayın bazı konuları yani operasyonun gidişatı ve başvuranın hangi koşullarda yaralandığı konusunda açıklamanın yapılmadığını dikkate almaktadır.

36. Özellikle, müdahalenin gidişatı hakkında Mahkeme'nin sahip olduğu ayrıntılı bilgiler, olay tutanağında içeren bilgilerle sınırlı kalmaktadır. Hâlbuki Mahkeme, olayların değerlendirilmesi için bu belgeyi güvenilir bir şekilde esas alamaz. Nitekim gerek İstanbul Cumhuriyet savcısı gerekse cezaevi Cumhuriyet savcısı bu tutanağı imzalamayı reddettiklerinin tespit edilmesi gerekir. Öte yandan bu belgeyi hazırlayan ve imzalayan kişilerin kimlikleri bilinmemektedir.

37. Mahkeme, kesin olayların tespitlerine ulaşma imkânsızlığına rağmen, Bayrampaşa Cezaevi'nde müdahaleyi yapmakla görevli olan güvenlik güçlerinin barikatlarla ve şiddetli direnişle karşı karşıya kaldıklarını (bk. İşkencenin Önlenmesi Avrupa Komitesi raporu, yukarıda 57. paragraf) ve ilgililerin bu bağlamda ciddi bir görev üstlendiklerini kabul etmektedir. Öte yandan Mahkeme, cezaevlerinde var olan potansiyel şiddetin ve tutukluların itaatsizliklerinin hızlıca isyana dönüşme imkânını inkâr etmemektedir. Bu durum, güvenlik güçlerinin müdahalesini mutlak gerekli kılabilir (yukarıda anılan, *Gömi ve diğerleri*, § 77). Dolayısıyla Mahkeme, söz konusu operasyonun on iki tutuklunun hayatını kaybetmesi ve bazılarının ateşli silah ile tutukluların aralarından ellisinin yaralanmasıyla sonuçlandığını dikkate almaktadır.

Öte yandan Mahkeme, söz konusu operasyonun yaklaşık yirmi Türk cezaevinde düzenli ve eş zamanlı olarak yürütülen bir dizi operasyon çerçevesinde izlendiğini ve Bayrampaşa Cezaevi'ndeki müdahalenin uzun bir müzakerenin ardından gerçekleştiğini gözlemlemektedir. Diğer yandan Mahkeme, yetkililerin bu operasyonun hazırlanışında gerekli zamana sahip oldukları ve cezaevi içerisinde hâkim olan kaotik durumun farkında oldukları kanaatine varmaktadır.

38. Hâlbuki dosyadaki hiçbir unsur, ihtilaf konusu operasyonun mahkûmların yaşam haklarının ihlallerinin mümkün olduğu ölçüde azaltmak için düzenlendiği ve gerekli tedbirler alınarak yürütüldüğü yönünde sonuç çıkarmaya imkân sağlamamaktadır.

39. Öncelikle dosya incelendiğinde, örneğin çatışmaya katılan güvenlik güçleri üyelerinin mesleki bir formasyondan ve genellikle bu tür olaylar karşısında durabilmek için kendilerini hazırlayan bir antrenmandan yararlanıp-yararlanmadıkları, yaptıkları müdahalenin, güce başvurulmasını kapsayan bu gücün şekli ile şiddetiyle ilgili olarak ve bu durumu en aza indirmek amacıyla daha önce özel bir soruşturma yapılıp-yapılmadığı konusunun tespit edilmesine imkân sağlamamaktadır (*Ceyhan Demir ve diğerleri* ile karşılaştırma, No. 34491/97, § 98, 13 Ocak 2005).

40. Öte yandan Mahkeme, cezaevi merkezlerinde güvenlik güçlerinin müdahalesiyle ilgili davalarda vatandaşlara gerekli koruma düzeyi sağlanması için özellikle somut olayda olduğu gibi potansiyel ölümcül güce başvurulduğunda bariz bir şekilde sıkı kuralların bulunmadığının (yukarıda anılan *Perişan ve diğerleri*, § 82) eleştirdiğini ve mevcut zayıf bir düzenlemeye riayet edilmemesinden şikâyet ettiğini hatırlatmaktadır (yukarıda anılan *Ceyhan Demir ve diğerleri*, §§ 98-99). Mevcut dava ile ilgili olarak, durum benzerlik taşımaktadır.

41. Diğer yandan, Mahkeme başvuranın ayaklanmaya aktif bir şekilde katıldığına ve güvenlik güçlerine saldırdığına ve dolayısıyla ilgilinin davranışı nedeniyle güç kullanımının mutlak gerekli olduğuna dair dosyadaki hiçbir unsurun bu durumu değerlendirmeye imkân sağlamadığını tespit etmektedir. Bu noktada, başvuranın Cumhuriyet savcısı tarafından alınan ifadesi sırasında (yukarıda 25. paragraf) kendi ve arkadaşlarının barikat kurmaya çalıştıklarını dile getirdiği doğru ise, açılan ateşlerden kendisini korumak için hareket ettiğini ve kendisinde ateşli silah bulunmadığını da belirtmiştir. Dolayısıyla dosyanın incelemesi, ilgilinin kendisinde ölümcül güç kullanılmasına mutlak gerekli kılan bir davranış sergilediğini değerlendirmeye imkân sağlamamaktadır.

42. Mahkeme, başvuranın bedeninde tespit edilen yaraların Devletin sorumluluğu altındayken güvenlik güçleri tarafından yapılan müdahale sırasında meydana geldiğini hatırlatmaktadır (yukarıda 21-22. paragraf).

Mahkeme, Hükümetin, özellikle müdahalenin hazırlanışı ve gidişatı hakkında doğrudan bağlantılı olan unsurları sunarak söz konusu yaraların kaynağı hakkında ve ilgilinin Sözleşme'nin 2. maddesi anlamında meşru güç kullanımı mağduru olduğunun kesin bir şekilde belirlenmesi için yeterince açıklama yapma durumunda olmadığını gözlemlemektedir. Mahkeme, bütün koşulları dikkate alarak, başvurana karşı kullanılan gücün Sözleşme'nin 2. maddesinin 2. fıkrası anlamında “mutlak gerekli” olmadığı sonucuna varmaktadır (yukarıda anılan *Ceyhan Demir ve diğerleri*, § 101).

43. Dolayısıyla Mahkeme, esas bakımından Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

44. Bu bağlamda, ivedilik ve makul özen gerekliliği üstü kapalıdır. Özel bir durumda soruşturmanın yürütülmesini kısıtlayan engeller ve zorluklar olabileceğini kabul etmek gerekir. Bununla birlikte, ölümcül güç kullanılması hakkında soruşturma yapılması söz konusu olduğunda yetkililerin ivedilikle yanıt vermesi, genel anlamda eşitlik ilkesine riayet edilmesi çerçevesinde kamuoyunun güveninin korunması ve yasadışı eylemlere ilişkin her türlü karışıklık veya tolerans görünümünün önlenmesi için gerekli olarak değerlendirilebilir (bk. diğer kararlar arasında, *McKerr/Birleşik Krallık*, No. 28883/95, § 114, AİHM 2001-III). Diğer yandan bir Devlet memuru Sözleşme'nin 2. ve 3. maddelerine aykırı eylemlerden suçlandığında, dava veya mahkûmiyet zamanaşımı ile geçerli olamaz ve genel af veya af gibi bu tür tedbirlerin uygulanmasına izin verilemez (bk. *Teren Aksakal/Türkiye*, No. 51967/99, § 88, AİHM 2007-X (özetler) ve *mutatis mutandis*, *Abdülşamet Yaman/Türkiye*, No. 32446/96, § 55, 2 Kasım 2004).

45. Somut olayda, Mahkeme Cumhuriyet savcısının operasyondan yaklaşık iki buçuk yıl sonra güvenlik güçlerinin soruşturulması talebinde bulunduğunu gözlemlemektedir. Dosyada, bu bekleyişin nedeni ve bu zaman zarfında yapılan soruşturma işlemleri hakkında hiçbir bilgi yer almamaktadır. Öte yandan Mahkeme, idari makamın yani valiliğin

müdahalesinin, yıllar boyunca ihtilaf konusu operasyonun ne şekilde yürütüldüğüne dair koşulları değerlendirmek için bağımsız etkin cezai bir soruşturma açılmasını engellediğini dikkate almaktadır. Sonuç olarak Mahkeme, dosyanın soruşturulması nedeniyle savcılığa gönderilmesinden beri üç yılı aşkın bir süre geçtiğini dikkate almaktadır. Hükümet, dosyanın savcılığa gönderilmesinden sonra, söz konusu soruşturmanın olayların tespit edildiğini belirtmeye ve başvuranın yaralarının yasal koşullar çerçevesinde meydana gelip-gelmediğini belirlemeye imkân sağlayacak savcılık tarafından yürütülen soruşturma işlemleri hakkında hiçbir bilgi sunmamıştır. Son olarak, olaylardan dokuz yılı aşkın bir süre sonra, operasyon hakkında Eyüp savcılığı tarafından yürütülen soruşturma halen devam etmektedir. Operasyonu yürüten güvenlik güçleri üyelerine karşı hiçbir ceza davası açılmamıştır. Burada, ulusal makamlar için delilleri toplamak ve olayları değerlendirmeyi zorlaştırma riski bulunan çok uzun bir süreç söz konusudur.

46. Diğer yandan Mahkeme, soruşturma açılmasında ve yürütülmesindeki gecikmeyi dikkate alarak, Türk yetkililerin yeterince ivedilik ve makul özenle hareket ettiklerinin söylenemeyeceği kanaatine varmaktadır.

47. İdari soruşturmayla ilgili olarak, Mahkeme, daha önce çok sayıda davada, idari organlar tarafından yürütülen soruşturmaların, söz konusu organların bağımsız yürütme organı olmadıkları konusunda ciddi şüphelere yol açtığı kararına vardığını hatırlatmaktadır (bk. bu arada, *Kılıç/Türkiye*, No. 22492/93, § 72, AİHM 2000-III ve yukarıda anılan *Gömi ve diğerleri*, § 66). Sonuç olarak Mahkeme, Meclis Alt Komisyonun Bayrampaşa Cezaevi'nde operasyon yürütülmesi amacıyla kurulmasına rağmen, söz konusu cezaevindeki operasyon ile ilgili olarak derin bir soruşturma yürütülmediğinden üzüntü duymaktadır.

48. Mahkeme, yukarıda belirtilenler ışığında, başvuranın yaralarını kapsayan koşullar hakkında ulusal makamlar tarafından yürütülen

soruşturmaların etkin olarak kabul edilemeyeceği kanaatine varmaktadır. Dolayısıyla Mahkeme, bu noktada Hükümetin itirazını reddetmekte ve Sözleşme'nin 2. maddesinin usulü bakımından ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

1. Açılan Ateş Sonucunda Yaraların Tedavi Edilmesi

49. Başvuran, olaydan hemen sonra hastaneye kaldırıldığını kabul etmemektedir. Öte yandan başvuran, tedavisinin bitmediği halde cezaevine gönderildiğini iddia etmekte ve yolculuğun iki saate aşkın sürmesine rağmen güvenlik güçleri tarafından basit küçük bir kamyonet ile cezaevine gönderildiğinden şikâyet etmektedir. Başvuran, ancak 25 Ocak 2001 tarihinde yani cezaevine gelmesinden üç gün sonra cezaevi doktoru tarafından muayene edildiğini iddia etmekte ve 3 Ağustos 2001 tarihinden önce kendisiyle ilgili hiçbir tıbbi işlemin yapılmadığını eklemektedir. Diğer yandan, bu bağlamda başvuran, cezaevi doktorunun işinin ehli olmadığından şikâyet etmektedir. Başvuran, tutukluluk koşullarının sağlık durumuyla bağdaşmadığını da savunmaktadır. Sonuç olarak başvuran, ellerine kelepçe takıldığını ve koşulların insan onuruna aykırı olduğunu düşündüğü hastaneye yatırılması sırasında yatağından kalkmasının engellendiğini belirtmiştir.

50. Hükümete göre, başvuran gerekli tedaviden yararlandığı hastaneye hemen kaldırılmıştır. Başvuran, Edirne Cezaevi'nde uygun tedaviden yararlanmaya devam etmiştir.

51. Somut olayda Mahkeme, dosyanın incelemesi, başvuranın hastaneye sevk edilmesinde önemli ölçüde gecikme yapıldığının tespit edilmesine imkân sağlamadığını zira ilgilinin olay günü saat 18.00'da Bayrampaşa Hastanesi kabul edildiğini dikkate almaktadır. Öte yandan Mahkeme, ilgilinin Cumhuriyet savcısı tarafından 4 Ocak 2001 tarihinde ifadesinin alındığını ve ifadesinde hastaneye sevk edilmesinde gecikme yapıldığına dair hiçbir bir bilgi sunmadığını dikkate almaktadır (yukarıda 25. paragraf).

52. Başvuranın tıbbi tedaviye alınmasıyla ilgili olarak, ilgilinin farklı hastanelerde uygun tedaviler gördüğü dosyadaki unsurlardan anlaşılmaktadır. Başvuranın, Bayrampaşa Hastanesi'ne kabul edilmesinden birkaç saat sonra cerrahi müdahaleye maruz kaldığı söz konusu hastaneye öncelikle kabul edildiği sonucuna varılmıştır. Başvuran, birkaç saat sonra meydana gelen komplikasyonların ardından, gerekli donanımına sahip olan üniversite hastanesine sevk edilmiştir. Başvuran, birkaç gün sonunda kendi isteğiyle Bayrampaşa Hastanesi gönderilmiştir. Doktorlar, 22 Ocak 2001 tarihinde, başvuranın cezavi ortamına geri dönmesinin sağlık durumuyla bağdaştığına ve Edirne F Tipi Cezaevi'ne sevk edilmesine karar vermişler. İlgilinin cezaevine kabulü sırasında, bir doktor tarafından muayene edilmiştir. Öte yandan Mahkeme, davanın incelemesinde, uygulanan tedavide hiçbir ihmalin bulunmadığını tespit etmektedir.

53. Mahkeme, başvuranın tutukluluk halinin devamının uygunluğuyla ilgili olarak, başvuranın avukatının 26 Temmuz 2001 tarihinde, müvekkilinin sağlık durumunun tutukluluk koşullarıyla bağdaşmadığından tahliye edilmesi talebinde bulunduğunu dikkate almaktadır. İlgili, 3 Ağustos ile 2 Ekim 2001 tarihlerinde, Eski Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 399. maddesi uyarınca tıbbi muayenelere tabi tutulmuş ve ardından 12 Ekim 2001 tarihinde tahliye edilmiştir.

54. Sonuç olarak, Mahkeme başvurana kelepçe takılması, hastaneye yatışı sırasında yataktan kalkmasının engellenmesi ve Edirne Cezaevi'ne sevk ediliş koşulları iddiasıyla ilgili olarak, bu iddiaların desteklenmediğini dikkate almaktadır. Her halükarda, başvuranın sağlık durumu nedeniyle kelepçe takılması ve kamyonet ile sevk edilmesinden muaf tutulması gerektiğine dair hiçbir bilginin bulunmadığı dosyadan anlaşılmaktadır (*Zavar/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 8684/04, 6 Mart 2007). Burada, tutukluluğa bağlı olarak olağan tedbirler söz konusudur. Bu tedbirlerin, güvenlik gereklilikleri bağlamında orantılı olmadıklarını düşündürmeye yol açmamaktadır.

55. Sonuç olarak başvuranın bu kısmı açıkça dayanaktan yoksundur ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. ve 4. fıkraları uyarınca reddedilmelidir.

2. Edirne Cezaevi'nde Kötü Muamele İddiaları

56. Hükümet, başvuranın iddialarının dayanaktan yoksun olduklarını savunmaktadır. Hükümet, Edirne savcılığı'nın bu konuda hemen bir soruşturma başlattığını ve bu soruşturmanın etkin bir şekilde yürütüldüğünü eklemektedir. Hükümet, başvuranın ancak Haziran 2001 yılında kötü muamele iddialarını yetkililerin bilgisine sunduğunu belirtmektedir.

57. Başvuran, Hükümetin iddialarını kabul etmemektedir. Başvuran, cezaevine girişinde darp edildiğini ve saç tıraşı olmaya mecbur bırakıldığını tekrar ifade etmektedir.

58. Mahkeme, başvuranın kötü muamele iddialarını destekleyen kesin delil unsurlarını, Edirne Cezaevi girişinde jandarma görevlileri tarafından kötü muameleye maruz kalması hakkında ayrıntılı ve inandırıcı açıklamalar sunmadığını dikkate almaktadır. Mahkeme, başvuranın iddia ettiğinin aksine (yukarıda 88. paragraf) kendisi cezaevini girişi sırasında sağlık muayenesine tabi tutulduğunu tespit etmektedir. Bu muayene sırasında düzenlenen sağlık raporunda, başvuranın bedeninde hiçbir darp ve yara izinin bulunmadığı belirtilmektedir. Öte yandan, bu muayene sırasında başvuran Mahkeme'de ileri sürdüğü kötü muamele şikâyetlerinden hiçbir şekilde bahsetmemiştir. Diğer yandan Mahkeme, ilgilinin tutukluluğunun herhangi bir döneminde, cezaevine girişi sırasında düzenlenen rapora itiraz ettiğine ve/veya bu raporu düzenleyen doktordan başka bir doktora görünmek için bir girişimde bulunduğuna dair hiçbir bilginin yer almadığını gözlemlemektedir.

59. Mahkeme, başvuranın ancak 18 Haziran 2001 tarihinde yani ileri sürülen olaylardan yaklaşık beş ay sonra bu iddialarla ilgili olarak suç duyurusunda bulunduğunu dikkate almaktadır. İlgili, bekleme süreciyle ilgili olarak hiçbir açıklamada bulunmamıştır.

60. Sonuç olarak bu şikâyet, açıkça dayanaktan yoksundur ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. ve 4. fıkralı uyarınca reddedilmelidir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Hükümetin ilk itirazının esas bakımından *birleştirilmesine* ve diğer itirazların *reddedilmesine*;
2. Sözleşme'nin 2. maddesine ilişkin şikâyete gelince, başvurunun kabul edilebilir diğer şikâyetlerin kabul edilemez olduklarına;
3. Esas ve usuli bakımından Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlal edildiğine *Karar vermiştir.*

İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilmiş; İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. fıkraları uyarınca, 21 Eylül 2010 tarihinde tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Françoise Elens-Passos
Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Françoise Tulkens
Başkan